

افغانستان آزاد – آزاد افغانستان

AA-AA

چو کشور نباشد تن من مباد بدین بوم و بر زنده یک تن مباد
همه سر به سر تن به کشتن دهیم از آن به که کشور به دشمن دهیم

www.afgazad.com

afgazad@gmail.com

Political

سیاسی

ارسال و یادداشت از: علی مشرف

۱۷ جون ۲۰۲۱

سرمایه‌داری فجایع محیط زیستی می‌آفریند، مردم از جیب هزینه‌اش را می‌پردازند.

به نوشته ال پائیس، فجایع زیست محیطی در هسپانیه، گذشته از پیامدهای ویرانگر و گاه جبران ناپذیری که بر منابع زیستی، حیات بحری، گیاهی و جانوری و سلامتی انسان وارد کرده، با شانه خالی کردن شرکت‌های متخلف از بار مسئولیت، هزینه سنگینی بر دوش دولت و مردم جامعه تحمیل کرده است.

روزنامه ال پائیس هسپانیه در گزارشی انتقادی پیرامون پنج فاجعه زیست محیطی در این کشور نوشت: آلودگی نفتی نفتکش پرستیژ، شکسته شدن مخزن زباله و فاجعه دونیانا، خلیج پورتمن، مخزن فلیکس و آتش‌سوزی والنسیا به عنوان پنج فاجعه زیست محیطی هسپانیه، برای خزانه‌داری دولت به بهای گزاف ۲ میلیارد و ۱۳۸ میلیون یورو تمام شده است. هزینه عمومی سنگینی که شرکت‌ها و بیمه‌گذاران تنها ۸ درصد آن، حدود ۱۷۶ میلیون را پرداخت کرده اند. بازپرداختی که با گذر سال‌ها و جابجایی دولت‌ها، مسئولان ذی‌ربط از پذیرش مسئولیت آن شانه خالی کرده و شرایط را پیچیده تر کرده اند.

به نوشته این نشریه، هزاران تن نفت پخش شده کشتی پرستیژ که سواحل شمال غربی هسپانیه را به رنگ سیاه درآورد، سرازیر شدن میلیون‌ها متر مکعب زباله‌های سمی معدن آزنالکویار تا دروازه پارک ملی دونیانا، آتش‌سوزی والنسیا و ویرانی ۳۰ هزار هکتار فقط به دلیل یک سهل‌انگاری، تصاویری هولناک از فاجعه‌هایی است

که همزمان با آسیب چشمگیر به محیط زیست، میلیاردها دالر هزینه برای دولت به جای گذاشت. در مورد این که چه کسی مسئول بروز این آسیب‌های زیست محیطی بوده، اتحادیه اروپا، اصل «هر کس آلوده کرده، پرداخت کند» را مبنا قرار داده است. بنابراین اینطور به نظر می‌رسد که شرکت‌ها باید این هزینه‌ها را متحمل شده و پرداخت کنند.

شایان ذکر است ارزیابی خسارات اقتصادی چنین حوادثی معمولاً به دلیل محدودیت اطلاعات با دشواری روبه‌رو است، به خصوص این که خسارت به منابع زیستی ممکن است سال‌ها پس از وقوع حادثه خود را نشان دهد.

آلودگی نفتی نفتکش پرستیز؛ یکی از بزرگترین فجایع زیست‌محیطی قرن بیستم با یک میلیارد و ۵۷۳ میلیون یورو هزینه

۱۳ نومبر ۲۰۰۲ (۲۲ عقرب ۱۳۸۱) نشأت نفتکش پرستیز آغاز شد تا این که سرانجام در ۱۹ نومبر (۲۸ عقرب) در ۲۶۰ کیلومتری غرب ویگو، این نفتکش با ۶۳ هزار و ۲۰۰ تن نفت به دو نیم تقسیم شد و غرق شد. آلودگی گسترده‌ای در سواحل گالیسیا که تا پرتگال و فرانسه نیز رسید. فاجعه بشدت آسیب زنده ای که عملیات پاکسازی بحیره و سواحل برای سال‌ها به طول انجامید.

پرستیز یک تانکر نفت یونانی بود که به طور رسمی در باهاماس سپانیه ثبت شده بود اما پس از این واقعه و به ویژه با طرح مسائلی همچون منشأ اشکال فنی کشتی پیش از حرکت، سرپیچی ناخدای کشتی از دستورات دولت هسپانیه، ممانعت سه کشور هسپانیه، فرانسه و پرتگال از اعطای مجوز به کشتی برای پهلوگیری در یکی از بندرها و اقدام به محدودسازی نشأت کشتی همه و همه به عنوان عوامل دخیل در وقوع این فاجعه سبب شد تا هیچ کس به طور مشخص و مستقیم، مالکیت پرستیز را به عهده نگیرد.

دادستانی کل هسپانیه در سال ۲۰۱۳، خسارت ناشی از این واقعه را در کوتاه مدت، ۴ میلیارد و ۳۲۸ میلیون یورو برآورد کرد اما دادگاه عالی این کشور در دسمبر ۲۰۱۸ اعلام کرد که هسپانیه تنها مستحق دریافت یک میلیارد و ۵۷۳ میلیون یورو است. به نوشته ال پائیس، «صندوق بین المللی جبران خسارت‌های ناشی از آلودگی نفتی» بر اساس اعلام یکی از سخنگویان این نهاد، تا کنون تنها ۱۴۲ میلیون یورو به دولت هسپانیه پرداخت کرده است. از طرفی شرکت بیمه‌گذار کشتی پرستیز (I Club & London P) در همان سال وقوع حادثه ۲۲ میلیون و ۷۰۰ هزار یورو غرامت پرداخت کرد، این در حالی است که بر اساس حکم دادگاه عالی لندن، شرکت بیمه‌گذار موظف به پرداخت یک میلیارد دالر (حدود ۸۵۵ میلیون یورو) بوده است.

آلودگی زیست محیطی از منظر حقوق بین الملل

در صورت وقوع آلودگی های زیست محیطی و خسارت به محیط زیست، مطابق با حقوق بین الملل، هر کشوری که فعل یا ترک فعل مغایر با قوانین و مقررات بین المللی به او منتسب باشد، باید خسارت وارده به کشور یا کشورهای متضرر از آن را جبران کند. البته گاه برخی از آلودگی های زیست محیطی فراتر از مرزها بوده و یافتن مقصر حادثه دشوار است اما وجود برخی قواعد حقوقی در این زمینه و رجوع به آن ها راه گشاست.

دیوان بین‌المللی دادگستری در قضیه گابچیکوو-ناگیماروش ۱۹۹۳ (اختلاف میان هنگری و اسلواکی) برخی از مهمترین اصول زیست محیطی را مطرح کرده است که عبارتند از: «اصل توسعه پایدار»، «اصل پیشگیری»، «اصل احتیاط» و «اصل ارزیابی آثار محیط زیستی»، که دولت ها را مکلف می دارد با نظارت بر فعالیت

کلیه نهادهای سرزمین خود اعم از بخش‌های دولتی و خصوصی از مخاطره آمیز نبودن آن برای محیط زیست اطمینان حاصل کنند.

بدیهی است که در صورت انتساب تخلف از قواعد بین المللی مربوط به حفاظت از محیط زیست، طبیعتاً مسئولیت بین المللی گریبانگیر دولت‌های متخلف بوده و باید خسارات وارده را تا حد ممکن، جبران کنند. «اصل آلوده کننده، پرداخت کننده» یکی از شناخته شده ترین اصول در این زمینه بوده و مبین آن است که دولتی که مرتکب آلودگی زیست محیطی شد، خود نیز باید هزینه های جبران آن را تقبل کند. یکی از مرسوم ترین روش های جبران خسارات زیست محیطی، «اعاده به وضع سابق» است که این امر در ماده ۳۵ پیش نویس کمیسیون حقوق بین الملل راجع به مسئولیت دولت مصوب ۲۰۰۱ نیز پیش بینی شده است.

شکسته شدن مخزن زباله و فاجعه دونیانا؛ ۲۴۰ میلیون یورو

۲۵ اپریل ۱۹۹۸ (پنجم ثور ۱۳۷۷) مخزن زباله‌های معدن آزنالکویار (Aznalcóllar) متعلق به شرکت «بولیدن آپیرسا» (Boliden Apirsa) از شرکت تابعه چند ملیتی سویدنی بولیدن در استان سویل هسپانیه شکسته شد و شش میلیون متر مکعب لجن سمی و آب‌های اسیدی از شکاف ۵۰ متری مخزن عبور کرده و به رودخانه‌های آگریو و گوادیامار رسیدند. این نشأت سمی چهار هزار و ۶۳۴ هکتار در ۹ شهر سویا تا دروازه «پارک ملی دونیانا» (Parque Nacional de Doñana) را تحت تأثیر قرار داد.

مقامات آندالوسیا و وزارت محیط زیست وقت (وزارت انتقال اکولوژیکی فعلی)، هزینه ترمیم، بازسازی و ضد عفونی کردن مسافت حدود ۴۰ کیلومتری از معدن تا مناطق اطراف پارک دونیانا را حدود ۲۴۰ میلیون یورو برآورد کردند. از مجموع مساحت آلوده شده، شرکت بولیدن، وزارت محیط زیست و ایالت اندلوس به ترتیب ۲۰.۱ درصد، ۷.۴ درصد و ۷۲.۵ درصد را پاکسازی کردند. دولت محلی اندلوسیا در آن زمان ۸۹ میلیون یورو از شرکت سویدنی طلب کرد، حال آن که دولت مرکزی با تصویب دیوان عالی کشور، خواستار پرداخت ۴۳.۷ میلیون یورو شد. این رقم غرامت که مجموع آن به ۱۳۲.۷ میلیون یورو می‌رسد، با گذشت ۲۳ سال حتی یک یورو از آن توسط بولیدن پرداخت نشده است.

هر چند برای سال‌های متمادی تلاش شده تا شرکت اصلی، مسئولیت امور زیر مجموعه‌های خود را بپذیرد اما این امر تا کنون محقق نشده و به رغم توسل هسپانیه به منابع قضائی، نتوانسته شرکت سویدنی را متقاعد کند تا خسارت‌های ناشی از این فاجعه را عهده دار شود.

مخزن فلیکس؛ ۲۲۰ میلیون یورو

شرکت کیمیائی صنعتی «ارکراس» (Ercros) از آغاز فعالیت در سال ۱۸۹۷ میلادی برای بیش از یک قرن، ۸۰۰ هزار متر مکعب لجن سمی و رادیواکتیو به مخزن فلیکس در تاراگونا (Tarragona) واقع در رودخانه ایبرو (Ebro) ریخته است. گزارش «سازمان مدافع محیط زیست صلح سبز» (Greenpeace) نشان می‌دهد که این آب‌ها علاوه بر فلزات سنگین مانند آرسنیک، کادمیوم، کروم، مس، جیوه و سرب، حاوی آلودگی رادیواکتیو همچون اورانیوم است. آلودگی بالا و شدیدی که حدود یک میلیون نفر را تحت تأثیر قرار می‌دهد.

سخنگوی اداره کل آب وزارت انتقال اکولوژیکی هسپانیه اعلام کرد که اقدامات مربوط به ضد عفونی مخزن فلیکس با هدف از بین بردن بیش از ۱۲۰ هزار تن زباله آلوده در نتیجه فعالیت کیمیایی در منطقه و تغییرات رودخانه انجام

شده است. عملیات گسترده ای که از دسمبر ۲۰۱۸ آغاز شده اما لایروبی اصلی مخزن از جنوری ۲۰۱۹ انجام شده و تا کنون بیش از ۲۲۰ میلیون یورو هزینه داشته است. به نوشته ال پائیس، هر چند پیش بینی این است که در طول سال جاری می توان کار را به اتمام رساند اما داده های مبنی بر پرداخت این مبلغ از سوی شرکت متصدی، توسط مقامات ایالت کاتالونیا ارائه نشده است.

به نوشته این روزنامه هسپانیایی، فاجعه فلیکس برای ایالت کاتالونیا هر چند تا کنون به بهای ۲۲۰ میلیون یورو تمام شده اما بر اساس حکم دادستانی تاراگونا، این شرکت تنها به پرداخت ۱۱.۳ میلیون یورو، حدود پنج درصد از کل هزینه، مجازات شده است و باقی هزینه، مثل همیشه توسط دولت پرداخت می شود.

خلیج پورتمن؛ ۹۰ میلیون یورو

معدن «پنیاررویا» (Peñarroya) واقع در مورسیا در طول ۳۳ سال (از ۱۹۵۷ تا ۱۹۹۱)، حدود ۶۰ میلیون تن زباله به آب ریخت. زباله و آلودگی هایی حاوی سرب، روی و کادمیوم که خلیج پورتمن را ویران کرد و خط ساحلی به طول ۱۲ کیلومتر به سمت بحیره پیشروی کرد.

«خاویر پاستور» که در دهه هشتاد مدیر سازمان «صلح سبز هسپانی» (Greenpeace España) بود به ال پائیس گفت در سال ۱۹۸۶، شرکت استخراج معادن از شکایت مطرح شده مبنی بر جرم اکولوژیک تبرئه شد. بعدها این شرکت توسط شرکت پورتمن گلف (Portmán Golf) خریداری شد و سرازیر شدن زباله ها به آب متوقف شد اما به گفته سخنگوی این شرکت، مالکان جدید نیز نه تنها اقدامی برای پاکسازی منطقه نکردند بلکه هیچ محرومیت و یا ممنوعیتی دریافت نکردند.

سال ۲۰۰۵ در طرحی ارائه شده از سوی وزارت انتقال اکولوژیک، هزینه تخلیه آب بحیره و پاکسازی منطقه، ۱۰۰ میلیون یورو تخمین زده شد. رقمی که بعدها ۳۲ میلیون کاهش یافت. عملیات بازیابی و ترمیم خلیج پورتمن از سال ۲۰۱۶ آغاز شد اما در سال ۲۰۱۹ به دلیل مشکلات و نواقص پروژه، عملیات نیمه کاره رها شد و همچنان معلق است. با گذشت بیش از ۳۰ سال از این فاجعه زیست محیطی، هزینه نهایی پاکسازی این منطقه ۹۰ میلیون یورو برآورد شده و قرار نیست دولت حتی یک یورو پس بگیرد.

آتش سوزی والنسیا؛ ۱۵.۴ میلیون یورو

۲۸ جون ۲۰۱۲ (هشتم سزطان ۱۳۹۱)، دو کارگر شرکت «انرژی خورشیدی لوانته» (Energía Solar Levante S.L) در حال قرار دادن صفحات خورشیدی در خانه ای در منطقه والنسیا با سهل انگاری خود باعث ایجاد بزرگترین آتش سوزی در هسپانیه در یک دهه گذشته شدند. بر اساس گزارش نهایی ایالت والنسیا، شعله های آتش، درجه حرارت بالا و باد شدید، ۲۹ هزار هکتار از جنگل ها و اراضی سبز منطقه را تحت تأثیر قرار داد. همزمان با این فاجعه، آتش سوزی دومی در منطقه نزدیک آندیا رخ داد که خسارت ها را به حدود ۵۰ هزار هکتار افزایش داد.

دولت والنسیا حدود ۷۶۰ هزار یورو برای خاموش کردن آتش سوزی، ۹ میلیون یورو دیگر برای کمک به افراد آسیب دیده و ۵.۶۷ میلیون یورو دیگر نیز برای اقدامات بازسازی زیست بوم گیاهی و جانوری و بهداشتی منطقه هزینه کرد.

حکم قضائی دادگاه کیفری والنسیا در تاریخ ۱۶ اپریل، دو کارگر متخلف را به دلیل سهل انگاری جدی به ۱۰ ماه زندان و شرکت را به پرداخت خسارت ۱۵.۴ میلیون یوروئی محکوم کرد.

روزنامه ال پائیس هسپانیه در پایان نوشته است: آسیب‌های زیست محیطی در نهایت به معضلی اجتماعی تبدیل می‌شوند؛ معضلی که همه جامعه هزینه آن را می‌پردازند و این امری ناعادلانه و مغایر با قانون اساسی هسپانیه و پروتکل‌های بین‌المللی است. از طرفی فاجعه‌های زیست محیطی دارای مؤلفه‌های فنی و پیچیدگی‌های بی‌شماری است که دریافت غرامت را دشوار می‌کند. اگر آسیب محیطی بلافاصله کشف شود، اثبات آن آسان است، اما اگر بعد از سال‌ها این اتفاق بیفتد، دشوارتر خواهد بود.

به گفته «خوسه مانوئل ماراکو» وکیل مؤسسه گرین پیس، «مشکل اینجا است که برای اجرای عدالت، هنوز هیچ هیأت متخصص در زمینه محیط زیست برای حضور در دادگاه و یا حتی دادگاه‌های تخصصی در این زمینه وجود ندارد. بنابراین در حال حاضر، تهدیدات زیست محیطی همه جامعه را تحت تأثیر قرار داده است.

یادداشت:

یکی از علل انتخاب و ارسال مطلب حاضر جهت نشر برای پورتال "افغانستان آزاد-آزاد افغانستان"، جلب توجه تمام هموطنان ماست به آن زیانها و آسیب‌هایی که اشغالگران امپریالیستی در جریان حضور تجاوزکارانه‌شان در افغانستان چه از لحاظ فعالیت‌های نظامی و چه هم از لحاظ تحرکات دیگر، به محیط زیست کشور ما وارد نموده اند. به نظر من نشر چنین مطالبی که باعث ارتقای سطح برداشت و فهم ما از مطالب مربوط به حفظ محیط زیست می‌گردد، می‌باید در خدمت آن قرار گیرد، تا متخصصان امور، به قضیه جلب توجه نموده همین حالا و قبل از آن که زمان بگذرد و گذشت زمان بر برخی از آسیب‌ها گرد و غبار فراموشی بپاشاند، دست به کار شوند و عالمانه و به دور از پايه سرائی‌های مرسوم مطبوعات امپریالیستی آن خسارات و آسیب‌ها را تثبیت و جهت‌روزی که مردم افغانستان بر سرنوشت‌شان حاکم شوند، نزدشان آماده داشته باشند.

ع.م.